

IDEOLOGI OCH EKOLOGISK MODERNISERING

NIKLAS HARRING

Det globala samhället står inför stora ekologiska utmaningar. Utrotningen av arter, klimatförändringar, och överanvändandet av resurser är problem som anses vara akuta (Rockström, et al. 2009). Det här är också något som oroar svenskarna. I ett frågebatteri där svenskarna får bedöma hur oroande de anser en rad samhällsproblem vara inför framtiden¹ så har *miljöförstöring* och *förändringar i jordens klimat* under en lång rad år varit samhällsproblem som svenskarna, i jämförelse med andra problem, uppfattat som *mycket oroande* (Oscarsson & Solevid 2015; Oscarsson & Bergström 2016). I den västsvenska SOM-undersökningen 2015 är det 45 procent som anser att *miljöförstöring* och 46 procent som anser att *förändringar i jordens klimat* är *mycket oroande* inför framtiden.

En god miljö är något de flesta kan hålla med om är viktigt. I den bemärkelsen är frågan vad opinions- och valforskare brukar kalla en valensfråga. I princip alla håller med om att det är ett önskvärt mål. Men även om de flesta kan hålla med om att *målet* en god miljö är viktigt, så skiljer sig individens åsikter åt vad gäller *medlen* för att nå dit. En stor diskussion handlar om förhållandet mellan ekologisk hållbarhet och ekonomisk tillväxt. Det är inte möjligt att redogöra för alla olika perspektiv på den relationen i detta kapitel. Det går dock att konstatera att idéer om en vinn-vinn-situation mellan ekonomisk tillväxt och ekologisk hållbarhet, de senaste åren har anammats av flera elitaktörer och politiska företrädare i Sverige (Lundqvist 2000, Lundqvist 2004, Zannakis 2009, Harring, Jagers & Martinsson 2011). Ibland brukar denna process benämnas *ekologisk modernisering*, alltså att ekonomisk tillväxt och ekologisk hållbarhet inte bara anses vara kompatibla, utan också ömsesidigt nödvändiga. Bland annat genom att ekonomisk tillväxt ger samhället resurser som kan investeras i miljön, och genom att göra investeringar i miljön, i form av exempelvis satsningar på så kallad grön teknik, så hjälper det den ekonomiska tillväxten (Hajer 1995, Lundqvist 2000, Mol & Spaargaren 2000, Dryzek 2013). Ett synsätt som också har kritiserats. I en värld med ändliga resurser så måste resursutnyttjandet avta samtidigt som ekonomin växer, för att ekonomisk tillväxt och ekologisk hållbarhet ska vara förenliga, och där är vi inte idag (jmf. Jackson, 2009)

Vi vet dock ganska lite om hur stort genomslag idéerna om ekologisk modernisering har haft bland allmänheten i stort. Det här kapitlet ämnar närmare studera hur västsvenskarna ser på förhållandet mellan ekonomisk utveckling och ekologisk hållbarhet. Det görs främst genom att undersöka hur en rad politiska och

sociodemografiska faktorer samvarierar med uppfattningar om sambandet mellan ekonomisk tillväxt och ekologisk hållbarhet.

Ett särskilt fokus ligger på ideologi eller närmare bestämt ideologisk självplacering. Ett stort antal studier har visat att vänster-höger-dimensionen påverkar miljöstöd generellt, där individer som placerar sig till vänster visar starkare stöd för miljön än individer som placerar sig till höger. En förklaring som har lyfts fram är att individer som placerar sig till vänster har lättare att acceptera den marknadsintervention som miljöskydd ofta innebär jämfört med individer som placerar sig till höger (Jones & Dunlap 1992, Dunlap, Xiao & McCright 2001, McCright & Dunlap 2012).

Ideologisk position kan fångas på många olika sätt. Det sätt som har varit dominerande i svensk opinionsforskning har varit att låta människor placera sig på en skala mellan vänster och höger. Vänster-höger-dimensionen har kritiserats för att vara för endimensionell och andra dimensioner som beskriver människors ideologiska position har lyfts fram. Studier av just svenska förhållanden har dock under lång tid visat att vänster-höger-dimensionen står sig stark när det kommer till att förklara svenskarnas miljöattityder (Bennulf 1994, Oscarsson 1998, Harring 2014, Harring & Sohlberg 2015).

Ekonomi och hållbarhetsperceptioner

När idén om ekologisk modernisering verkligen slår igenom i svensk politisk debatt är svårt att fastställa. Processen sker gradvis. En av de få studier som har intresserat sig för om idéer om ekologisk modernisering har haft något genomslag i opinionen väljer 1996 som en brytpunkt (Harring, Jagers & Martinsson 2011). Det är året den blivande ordföranden för Socialdemokraterna och snart tillträdande statsministern, Göran Persson, vid Socialdemokraternas extrakongress i mars, lanserar idéer som kom att benämnas ”Det gröna folkhemmet”. I sitt anförande lyfter han fram både vikten av ett samhälle som värnar den ekologiska hållbarheten och samtidigt inte hotar, utan snarare främjar, den ekonomiska tillväxten (Lundqvist 2004, Harring, Jagers & Martinsson, 2011). Studien intresserar sig för om sambandet mellan svenskarnas benägenhet att nämna *miljö* som ett viktigt samhällsproblem och deras perceptioner om den ekonomiska utvecklingen ser olika ut före och efter år 1996 (Harring, Jagers & Martinsson 2011). Forskarna finner att innan 1996 så är svenskarna mindre benägna att nämna miljön som viktigt samhällsproblem när de uppfattar ekonomin som dålig och mer benägna att nämna miljön som viktigt samhällsproblem när ekonomin går bra. Efter 1996 så finner studien inte alls något samband. Förhållandet mellan ekonomiperceptioner och prioriteringen av miljö har förändrats över tid, vilket skulle kunna indikera att idéer om ekologisk modernisering har slagit igenom i den svenska allmänna opinionen. I det här kapitlet har vi möjlighet att bygga vidare på den studien och studera bedömningar om påståenden som kan kopplas direkt till ekologisk modernisering och

särskilt studera västsvenskarnas reaktioner på påståenden om ekonomisk tillväxt och ekologisk hållbarhet.

Det finns en lång rad sociodemografiska och politiskt psykologiska faktorer som är relaterade till individers uppfattningar om miljöskydd generellt. Det här kapitlet väljer, som nämnts ovan, att fokusera på ideologisk positionering utifrån vänster-höger-dimensionen. Studier har hävdad att det finns ett samband mellan ideologisk position och miljöattityd (ex. Jones and Dunlap 1992, Dunlap, Xiao & McCright 2001, McCright and Dunlap 2012). Något som studier också har funnit i en svensk kontext (Bennulf 1994, Oscarsson 1998, Harring 2014, Harring & Sohlberg 2015), där individer som positionerar sig till vänster på skalan i större utsträckning stödjer eller prioriterar miljön jämfört med individer som positionerar sig till höger på skalan. Förklaringar som brukar lyftas fram är att individer till höger i större utsträckning prioriterar ekonomisk tillväxt samt är kritiskt inställda till regleringar av marknader, vilket miljöskydd kan få som konsekvens. Ett antal nyligen publicerade studier har dock ifrågasatt styrkan och generaliserbarheten i detta (McCright, Dunlap & Marquart-Pyatt 2016, Fairbrother 2016, Harring & Sohlberg kommande). Bland annat visar studier att det här sambandet inte alls finns i alla länder (Fairbrother 2016; McCright, Dunlap & Marquart-Pyatt 2016). I Sverige tycks det dock vara starkt och, åtminstone delvis, förklaras av synen på förhållandet mellan ekonomisk tillväxt och ekologisk hållbarhet. Studier på svensk data visar att när satsningar på miljön kontrasteras mot ekonomisk utveckling, så är gapet mellan individer som placerar sig till vänster och individer som placerar sig till höger större, än när miljösatser inte ställs emot ekonomisk utveckling (Harring & Sohlberg, 2015, kommande). Därigenom så kan vi förväntas finna att individer till höger är mindre benägna än individer som placerar sig själva ideologiskt till vänster, att hävda ett motsatsförhållande mellan ekonomisk tillväxt och ekologisk hållbarhet.

Den finns ett stort antal studier som visar hur andra sociodemografiska och politiska faktorer påverkar individers attityder till miljöfrågor i stort. Kön, utbildningsnivå, ålder och hushållsinkomst har ofta lyfts fram för att förklara miljöstöd generellt. Kvinnor anses ha socialiserats till mer omhändertagande attityder. Det har då ansetts inte bara påverka attityder om omhändertagande vad gäller andra människor utan också omhändertagande av miljön, alltså miljöskydd (Stern, Dietz & Kalof 1993, McCright & Xiao 2014). Utbildning, åtminstone till en viss nivå, har ansetts generera mer miljövänliga attityder. Det har exempelvis förklarats av att utbildning ger individer en bättre förståelse av komplexa miljöproblem, som exempelvis klimatförändringar. Det har också visat sig i vissa studier på svensk data att ett sådant samband finns, åtminstone för vissa typer av attityder (ex. Harring 2014). Yngre har också ansetts ha mer positiva attityder till miljön. En av många förklaringar som har lyfts fram är att yngre har längre framtidsperspektiv och därmed också prioriterar miljö- och klimatfrågor, vars konsekvenser antas förvär-

ras på längre sikt. Individer med högre inkomst har helt enkelt ett ekonomiskt utrymme att hantera eventuella kostnader som satsningar på miljön kan tänkas generera och är därmed mer benägna att prioritera miljön (Van Liere & Dunlap 1980, Jones & Dunlap 1992). Synen på förhållandet mellan just ekonomisk tillväxt och ekologisk hållbarhet har dock allt som oftast studerats med enstaka frågeinstrument. I den här studien har vi möjlighet att studera en rad frågor som kan tänkas fånga synen på ekologisk modernisering.

Resultat

I undersökningen är det västsvenskarnas uppfattningar om fyra olika påståenden som vi intresserar oss för. Dessa påståenden kan besvaras på en skala mellan *helt felaktigt* via *delvis felaktigt* och *delvis riktigt* till *helt riktigt* samt ett alternativ om *ingen uppfattning*. Två av dessa påståenden är väldigt tydligt kopplade till ekonomisk tillväxt och ekologisk hållbarhet: *ekonomisk tillväxt är negativt för miljön* och *endast genom ekonomisk tillväxt får vi resurser att investera i miljön*. Det tredje påståendet är också kopplat till denna diskussion men nämner inte ekonomisk tillväxt direkt utan talar istället om konsumtion; *den ökande konsumtionen kommer att göra slut på jordens resurser*. Slutligen har vi ett påstående om huruvida *vetenskapen kommer lösa miljöproblemen utan att vi behöver förändra hur vi lever*. Det här är kanske mer indirekt kopplat till huvudfrågan men intressant ur den aspekten att vetenskap och kanske snarast tekniska lösningar är centralt inom ekologisk modernisering. Det är genom nya tekniska lösningar som ekonomisk tillväxt och ekologisk hållbarhet anses vara förenliga.

Först och främst kan det vara viktigt att konstatera att det är en ganska anseelig mängd västsvenskar som inte anser sig ha någon uppfattning i frågan. Något som inte är så konstigt. Huruvida ekonomisk tillväxt är negativt för miljön innehåller många dimensioner och det pågår en vetenskaplig debatt där många olika ståndpunkter förs fram. Det kan därmed vara väldigt svårt att som lekman förstå och förhålla sig till information och olika argument och själv komma fram till en tydlig ståndpunkt. Nästan var femte svarande (19 procent) väljer att ange *ingen uppfattning* om påståendet *endast genom ekonomisk tillväxt får vi resurser att investera i miljön* och nästan lika många (17 procent) anger *ingen uppfattning* om påståendet *ekonomisk tillväxt är negativt för miljön*. I fråga om de andra påståendena är västsvenskarna något mer benägna att ha en uppfattning. Vad gäller *vetenskapen kommer lösa miljöproblemen utan att vi behöver förändra hur vi lever* uppger 9 procent att de har en uppfattning och 12 procent om påståendet *den ökande konsumtionen kommer att göra slut på jordens resurser*. De individer som inte anser sig ha en uppfattning är inte med i de fortsatta analyserna.

Om vi först bara fokuserar på nivåer så kan vi konstatera att västsvenskarna tycks vara kritiska till huruvida vetenskapen allena löser miljöproblemen. I gruppen totalt är det 81 procent som anser att påståendet *vetenskapen kommer lösa miljöproblemen*

Tabell 1 Västsvenskarnas uppfattningar om fyra olika påståenden om ekonomi, vetenskap och miljö utifrån ideologisk position (procent)

	Alla	Vänster	Höger
Vetenskapen kommer lösa miljöproblemen utan att vi behöver förändra hur vi lever			
Helt riktigt	3	2	3
Delvis riktigt	17	13	23
Delvis felaktigt	25	21	27
Helt felaktigt	56	63	47
Ekonomisk tillväxt är negativt för miljön			
Helt riktigt	11	16	5
Delvis riktigt	39	45	33
Delvis felaktigt	35	30	38
Helt felaktigt	16	10	24
Endast genom ekonomisk tillväxt får vi resurser att investera i miljön			
Helt riktigt	9	5	14
Delvis riktigt	42	31	52
Delvis felaktigt	32	40	25
Helt felaktigt	16	25	10
Den ökande konsumtionen kommer att göra slut på jordens resurser			
Helt riktigt	32	41	22
Delvis riktigt	49	44	51
Delvis felaktigt	15	11	19
Helt felaktigt	5	3	8

Kommentar: Påståendena *Vetenskapen kommer att lösa miljöproblemen utan att vi behöver förändra hur vi lever*; *Ekonomisk tillväxt är negativt för miljön*; *Endast genom ekonomisk tillväxt får vi resurser att investera i miljön*; *Den ökande konsumtionen kommer att göra slut på jordens resurser* bedöms utifrån fyra alternativ "helt felaktigt", "delvis felaktigt", "delvis riktigt", "helt riktigt". Desto mer riktigt desto högre värden. *Vänster-höger placering* baseras på en fråga *Man talar ibland om att politiska åsikter kan placeras in på en vänster-högerskala. Var någonstans skulle du placera dig själv på en sådan skala?* med alternativen "klart till vänster", "något till vänster" "varken till vänster eller till höger", "något till höger", "klart till höger". Alternativen "klart till vänster" och "något till vänster" sammanslagna till "vänster" och alternativen "något till höger" och "klart till höger" sammanslagna till "höger".

Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 2015.

utan att vi behöver förändra hur vi lever är helt felaktigt eller delvis felaktigt. Det är något fler bland de som placerar sig till vänster (84 procent) än bland de som placerar sig till höger (74 procent). När det gäller påståendet *ekonomisk tillväxt ger resurser att investera i miljön* finner vi att opinionen är mer jämnt fördelad mellan de som anser det vara felaktigt (51 procent) och de som anser det vara riktigt (49 procent). Bland de som placerar sig till vänster är det 36 procent som anser det vara riktigt medan bland de till höger är det 66 procent. Studerar vi påståendet *ekonomisk tillväxt är negativt för miljön* är situationen den omvända. Bland de som placerar sig till vänster är det 61 procent som anser att påståendet är riktigt medan 38 procent bland de som ställer sig till höger. Det tyder på att det finns en tydlig vänster-höger dimension. I gruppen totalt, inklusive de som placerar sig själva i mitten av vänster-höger-skalan, är det 50 procent som anser påståendet vara riktigt. Jämför vi det med fjärde påståendet *den ökande konsumtionen kommer att göra slut på jordens resurser* så finner vi att bland alla så är det 81 procent anser det vara riktigt. Påståendena är inte varandras motsatser men det kan dock vara värt att poängtera att konceptet konsumtion i sig tycks uppfattas som mer negativt kopplat till miljön än vad ekonomisk tillväxt är. Bland de som placerar sig själva till vänster så är det 85 procent som anser påståendet vara riktigt och bland de som placerar sig själva till höger så är 73 procent som anser det vara riktigt.

För att ytterligare studera sambandet mellan vänster-höger-position och uppfattning om de fyra påståendena² om förhållandet mellan ekonomisk tillväxt och ekologisk hållbarhet, så genomförs en rad regressionsanalyser³ där vi kan studera om det finns ett samband mellan placering på vänster-höger-skalan, samtidigt som vi kontrollerar för och studerar effekter av en rad andra intressanta faktorer, såsom kön, inkomstnivå, utbildningsnivå samt ålder.

Resultaten, som rapporteras i tabell 2, finner att individer som placerar sig till vänster på den ideologiska skalan är mer sannolika att anse att påståendet att *den ökande konsumtionen kommer att göra slut på jordens resurser* är helt riktigt och *ekonomisk tillväxt är negativt för miljön* jämfört med de som placerar sig till höger. Det omvända gäller för påståendet *endast genom ekonomisk tillväxt får vi resurser att investera i miljön* och påståendet *vetenskapen kommer lösa miljöproblemen utan att vi behöver förändra hur vi lever* där individer som placerar sig till höger är mer sannolika att hålla med om dessa påståenden. Oro för miljön samvarierar negativt med en syn att ekonomisk tillväxt och vetenskap ska lösa miljöproblemen. Äldre är mer troliga än yngre att anse att ekonomisk tillväxt genererar resurser att investera i miljön och yngre är mer troliga att anse att den ökande konsumtionen kommer att göra slut på jordens resurser är ett riktigt påstående. Det finns ingen effekt av kön vad gäller påståenden om ekonomisk tillväxt och konsumtion på miljön. Däremot är kvinnor mindre troliga än män att hålla med om påståendet *vetenskapen kommer att lösa miljöproblemen utan att vi behöver förändra hur vi lever*.

Tabell 2 Västsvenskarnas uppfattningar om fyra olika påståenden om ekonomi, vetenskap och miljö. Ologit analys

	Vetenskapen kommer att lösa miljöproblemen utan att vi behöver förändra hur vi lever	Ekonomisk tillväxt är negativt för miljön	Endast genom ekonomisk tillväxt får vi resurser att investera i miljön	Den ökande konsumtionen kommer att göra slut på jordens resurser
Vänster-höger placering	0.11*** (4.88)	-0.19*** (-8.74)	0.25*** (11.48)	-0.12*** (-5.62)
Oro för miljöförstöring	-0.47*** (-11.80)	0.28*** (7.29)	-0.15*** (-3.83)	0.57*** (14.47)
Kön (kvinna)	-0.31*** (-5.75)	-0.05 (-0.96)	0.00 (0.05)	0.04 (0.71)
<i>Ålder</i> ¹				
30-49 år	-0.03 (-0.37)	0.01 (0.18)	0.18* (2.19)	-0.08 (-0.94)
50-64 år	0.12 (1.36)	0.01 (0.14)	0.41*** (4.81)	-0.22** (-2.64)
65-85 år	0.14 (1.58)	-0.10 (-1.16)	0.53*** (6.05)	-0.34*** (-3.97)
<i>Utbildningsnivå</i> ²				
Medellåg	-0.07 (-0.85)	-0.02 (-0.22)	-0.13 (-1.46)	-0.15 (-1.70)
Medelhög	-0.11 (-1.24)	-0.15 (-1.75)	-0.17* (-1.96)	-0.16 (-1.81)
Hög	-0.09 (-0.99)	-0.16 (-1.86)	-0.09 (-1.07)	-0.21* (-2.42)
<i>Hushållsinkomst</i> ³				
Mellan 301 k och 700 k SEK	-0.30*** (-4.38)	-0.08 (-1.25)	-0.11 (-1.67)	-0.04 (-0.57)
Mer än 700 k SEK	-0.30*** (-3.77)	-0.24** (-3.12)	-0.04 (-0.52)	-0.22** (-2.79)
Konstant 1	-0.82*** (-3.88)	-0.84*** (-4.09)	-0.66** (-3.14)	-0.76*** (-3.65)
Konstant 2	-0.04 (-0.18)	0.23 (1.11)	0.37 (1.79)	0.16 (0.76)
Konstant 3	1.18*** (5.47)	1.55*** (7.48)	1.84*** (8.71)	1.63*** (7.89)
Pseudo R ²	.07	.04	.05	.07
N	2134	1956	1921	2074

Kommentar: Påståendena *Vetenskapen kommer att lösa miljöproblemen utan att vi behöver förändra hur vi lever*, *Ekonomisk tillväxt är negativt för miljön*, *Endast genom ekonomisk tillväxt får vi resurser att investera i miljön*, *Den ökande konsumtionen kommer att göra slut på jordens resurser* bedöms utifrån fyra alternativ "helt felaktigt", "delvis felaktigt", "delvis riktigt", "helt riktigt". Desto mer riktigt desto högre värden. *Vänster-höger placering* baseras på en fråga *Man talar ibland om att politiska åsikter kan placeras in på en vänster-höggerskala. Var någonstans skulle du placera dig själv på en sådan skala?* med alternativen "klart till vänster", "något till vänster", "varken till vänster eller till höger", "något till höger", "klart till höger". Desto längre till höger desto högre värden. *Oro för miljöförstöringen* baseras på två frågor som berör miljö i ett frågebatteri med en lång rad frågor (Om du ser till läget i dag, hur oroande upplever du själv följande inför framtiden?): "miljöförstöring" och "förändringar i jordens klimat". Respondenter får fyra olika alternativ "mycket oroande", "ganska oroande", "inte särskilt oroande" och "inte alls oroande" utifrån dessa har sedan ett index skapats för att mäta miljöoro. 1: referenskategori "16-29 År", 2: referenskategori "låg utbildning", 3: referenskategori: mindre än 300 000 i årsinkomst i hushållet * p<0,05, ** p<0,01, *** p<0,001

Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 2015.

För att närmare studera effekternas storlek av att positionera sig på vänster-högerdimensionen på att bedöma dessa påståenden som felaktiga eller riktiga, så ger tabell 3 en översikt av de så kallade predicerade sannolikheterna.

Tabell 3 Västsvenskarnas uppfattningar om fyra olika påståenden om ekonomi, vetenskap och miljö. Predicerade sannolikheter

	Vetenskapen kommer att lösa miljöproblemen utan att vi behöver förändra hur vi lever		Ekonomisk tillväxt är negativt för miljön		Endast genom ekonomisk tillväxt får vi resurser att investera i miljön		Den ökande konsumtionen kommer att göra slut på jordens resurser	
	Helt felaktigt	Helt riktigt	Helt felaktigt	Helt riktigt	Helt felaktigt	Helt riktigt	Helt felaktigt	Helt riktigt
Vänster-höger placering	-0.04	0.00	0.04	-0.03	-0.06	0.04	0.01	-0.04
Oro för miljöförstöring	0.18	-0.02	-0.06	0.04	0.03	-0.02	-0.04	0.19
Kön (kvinna)	0.12	-0.01	0.01	-0.01	-0.00	0.00	-0.00	0.01
<i>Ålder</i>								
30-49 år	0.01	-0.00	-0.00	0.00	-0.04	0.03	0.01	-0.02
50-64 år	-0.04	0.00	-0.00	0.00	-0.08	0.06	0.02	-0.07
65-85 år	-0.05	0.01	0.02	-0.02	-0.10	0.09	0.03	-0.11
<i>Utbildningsnivå</i>								
Medellåg	0.03	-0.00	0.00	-0.00	0.03	-0.02	0.01	-0.05
Medelhög	0.04	-0.00	0.04	-0.02	0.04	-0.02	0.01	-0.06
Hög	0.04	-0.00	0.04	-0.03	0.02	-0.01	0.02	-0.07
<i>Hushållsinkomst</i>								
Mellan 301 k och 700 k SEK	0.12	-0.01	0.02	-0.01	0.03	-0.02	0.00	-0.01
Mer än 700 k SEK	0.12	-0.01	0.06	-0.04	0.01	-0.01	0.02	-0.07

Kommentar: Påståendena *Vetenskapen kommer att lösa miljöproblemen utan att vi behöver förändra hur vi lever*; *Ekonomisk tillväxt är negativt för miljön*; *Endast genom ekonomisk tillväxt får vi resurser att investera i miljön*; *Den ökande konsumtionen kommer att göra slut på jordens resurser* bedöms utifrån fyra alternativ "helt felaktigt", "delvis felaktigt", "delvis riktigt", "helt riktigt". Desto mer riktigt desto högre värden. *Vänster-höger placering* baseras på en fråga *Man talar ibland om att politiska åsikter kan placeras in på en vänster-högerskala. Var någonstans skulle du placera dig själv på en sådan skala?* med alternativen "klart till vänster", "något till vänster", "varken till vänster eller till höger", "något till höger", "klart till höger". Desto längre till höger desto högre värden. *Oro för miljöförstöringen* baseras på två frågor som berör miljö i ett frågebatteri med en lång rad frågor (Om du ser till läget i dag, hur oroande upplever du själv följande inför framtiden?): "miljöförstöring" och "förändringar i jordens klimat". Respondenter får fyra olika alternativ "mycket oroande", "ganska oroande", "inte särskilt oroande" och "inte alls oroande" utifrån dessa har sedan ett index skapats för att mäta miljöoro.

Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 2015.

Dessa visar exempelvis att flytta sig ett steg längre till vänster på skalan ökar sannolikheten att en respondent ska bedöma påståendet *vetenskapen kommer att lösa miljöproblemen utan att vi behöver förändra hur vi lever* som *helt felaktigt* med cirka

4 procent. På samma sätt visar det sig att sannolikheten minskar med 3 procent att en respondent ska bedöma påståendet *ekonomisk tillväxt är negativt för miljön* som *helt riktigt* om denne flyttar sig ett steg från vänster till höger på skalan. Det omvända gäller då för påståendet *endast genom ekonomisk tillväxt får vi resurser att investera i miljön* där det visar sig att sannolikheten minskar med nästan 6 procent om respondent flyttar ett steg åt vänster på skalan. Avslutningsvis går det att konstatera att ett steg till höger på skalan minskar sannolikheten med 4 procent att en person ska bedöma påståendet *den ökande konsumtionen kommer att göra slut på jordens resurser* som *helt riktigt*. Det kan vara svårt att uttala sig om storleken när vi inte har en tydlig förväntan. Vi kan dock konstatera att det finns en effekt av ideologi men att dess storlek inte bör överdrivas. Det är också viktigt att konstatera att det finns andra saker som också spelar roll, såsom exempelvis oro för miljöförstöring.

Diskussion

Det senaste halvseket har vi sett en dramatisk utveckling av miljö som politisk fråga. Vi har gått från en situation där de flesta miljöproblem uppfattades vara lokala eller regionala till en situation där stort fokus ligger på globala problem, såsom klimatförändringarna. Från att därmed ha varit ganska perifera är miljö, klimat och hållbarhet idag frågor som går på tvären och skär in i en rad politikområden. Med det har det utvecklats en miljöstat med regleringar av så väl individer som företag. Detta samtidigt som vi också har sett ett skifte i vem som huvudsakligen anses vara källan till miljöförstöringarna. Från ett fokus på stora nedsmutsare, såsom tillverkningsindustrin, till ett fokus på enskilda konsumenter. Exempelvis anses individers konsumtion av kött och bensin generera alltför höga växthusgasutsläpp och därigenom ställs det krav på förändring. Det här kapitlet har fokuserat på just medborgarnas syn på hur ett hållbart samhälle uppnås genom att särskilt fokusera på effekterna av ideologisk orientering på uppfattningar om ekologisk hållbarhet och ekonomisk tillväxt. Det tycks finnas en vänster-höger-dimension, där individer till vänster är mer kritiska till att de två är förenliga jämfört med individer till höger. Samtidigt som individer till höger är mer övertygande om att de är förenliga. Resultat som också leder till nya frågor. Exempelvis är det intressant att en klar majoritet, också bland de som positionerar sig till höger, anser att påståendet *vetenskapen kommer att lösa miljöproblemen utan att vi behöver förändra hur vi lever* är *helt* eller *delvis felaktigt*. Att vi behöver förändra vårt sätt att leva är en sak, hur vi ska förändra våra liv är en annan fråga. Vilka bör främst ändra hur de lever sina liv? Hur ska de ändra sina liv? Vilken roll ska staten spela? Räcker det med mer information och kunskap eller behöver staten införa fler regleringar och styrmedel för att aktörer ska bete sig miljövänligt? Dessa och ett flertal andra frågor följer när vi diskuterar att vi behöver förändra våra konsumtionsvanor och beteende. Därigenom lyfts också konflikter om värden och resurser, vilket då gör

det troligt att ideologisk placering återigen spelar roll. Att undersöka hur medborgarna ser på dessa frågor är dock något för framtida forskning.

Noter

- ¹ *Om du ser till läget i dag, hur oroande upplever du själv följande inför framtiden?*
- ² *Den ökande konsumtionen kommer att göra slut på jordens resurser är helt riktigt, Ekonomisk tillväxt är negativt för miljön, Endast genom ekonomisk tillväxt får vi resurser att investera i miljön och Vetenskapen kommer lösa miljöproblemen utan att vi behöver förändra hur vi lever*
- ³ Ologit regression används i och med att skalan antar fyra olika skalsteg som är ordnade från "helt riktigt" till "helt felaktig" men avstånden mellan dessa fyra inte kan antas vara konstant.

Referenser

- Bennulf, M. (1994). *Miljöopinionen i Sverige*. Lund, Dialogos.
- Dryzek, J. S. (2013). *The politics of the earth: Environmental discourses*. Oxford, The United Kingdom, Oxford University Press.
- Dunlap, R. E., C. Xiao & A. M. McCright (2001). "Politics and Environment in America: Partisan and Ideological Cleavages in Public Support for Environmentalism." *Environmental Politics* 10(4): 23-48.
- Fairbrother, M. (2016). *Why Don't People Want To Internalize Externalities? Trust and Public Support for Environmental Protection in Diverse National Contexts*. Unpublished working paper. School of Geographical Sciences and Cabot Institute, University of Bristol.
- Hajer, M. A. (1995). *The politics of environmental discourse : ecological modernization and the policy process*. Oxford, Oxford University Press.
- Harring, N. (2014). "Är miljö en fråga om vänster och höger i den svenska opinionen?" *Mittfåra & marginal*. A. Bergström & H. Oscarsson. Göteborg, Göteborgs universitet: SOM-institutet.
- Harring, N., S. C. Jagers & J. Martinsson (2011). "Explaining Ups and Downs in the Public's Environmental Concern in Sweden: The Effects of Ecological Modernization, the Economy, and the Media." *Organization & Environment* 24(4): 388-403.
- Harring, N. & J. Sohlberg (2015). "Vänster och höger i den svenska miljö- och klimatopinionen". *Fragment*. A. Bergström, B. Johansson, H. Oscarsson & M. Oskarson. Göteborg, Göteborgs universitet: SOM-institutet.
- Harring, N. & J. Sohlberg (kommande) "The varying effects of left-right ideology on support for the environment: Evidence from a Swedish survey experiment." *Environmental Politics*.

- Jackson, Tim (2009). *Prosperity without Growth: Economics for a Finite Planet*. London: Earthscan.
- Jones, R. E. & R. E. Dunlap (1992). "The Social Bases of Environmental Concern: Have They Changed Over Time?" *Rural Sociology* 57(1): 28-47.
- Lundqvist, L. J. (2000). "Capacity-building or social construction? Explaining Sweden's shift towards ecological modernisation." *Geoforum* 31(1): 21-32
- Lundqvist, L. J. (2004). "'Greening the People's Home': The Formative Power of Sustainable Development Discourse in Swedish Housing." *Urban Studies* 41(7): 1283-1301.
- McCright, A. M. & R. E. Dunlap (2012). "Bringing ideology in: the conservative white male effect on worry about environmental problems in the USA." *Journal of Risk Research* 16(2): 211-226.
- McCright, A. M., R. E. Dunlap & S. T. Marquart-Pyatt (2016). "Political ideology and views about climate change in the European Union." *Environmental Politics* 25(2): 338-358.
- McCright, A. M. & C. Xiao (2014). "Gender and environmental concern: insights from recent work and for future research." *Society & Natural Resources* 27(10): 1109-1113.
- Mol, A. P. & G. Spaargaren (2000). "Ecological modernisation theory in debate: a review." *Environmental Politics* 9(1): 17-49.
- Oscarsson, H. (1998). *Den svenska partirymden. Väljarnas uppfattningar av konfliktstrukturen i partisystemet 1956-1996*. Göteborg Studies in Politics 54. Statsvetenskapliga institutionen, Göteborgs universitet. Göteborg.
- Oscarsson, H. & A. Bergström *Svenska trender 1986-2015*, Göteborg, Göteborgs universitet: SOM-institutet.
- Oscarsson, H. & M. Solevid (2015). "Sverige oroar sig". *Fragment*. A. Bergström, B. Johansson, H. Oscarsson & M. O. (red). Göteborg, Göteborgs universitet: SOM-institutet.
- Rockström, J., W. Steffen, K. Noone, A. Persson, F. S. Chapin, E. F. Lambin, T. M. Lenton, M. Scheffer, C. Folke, H. J. Schellnhuber, B. Nykvist, C. A. de Wit, T. Hughes, S. van der Leeuw, H. Rodhe, S. Sorlin, P. K. Snyder, R. Costanza, U. Svedin, M. Falkenmark, L. Karlberg, R. W. Corell, V. J. Fabry, J. Hansen, B. Walker, D. Liverman, K. Richardson, P. Crutzen & J. A. Foley (2009). "A safe operating space for humanity." *Nature* 461(7263): 472-475.
- Stern, P. C., T. Dietz & L. Kalof (1993). "Value Orientations, Gender, and Environmental Concern." *Environment and Behavior* 25(5): 322-348.
- Van Liere, K. D. & R. E. Dunlap (1980). "The Social Bases of Environmental Concern: A Review of Hypotheses, Explanations and Empirical Evidence." *The Public Opinion Quarterly* 44(2): 181-197.
- Zannakis, M. (2009). *Climate policy as a window of opportunity. Sweden and global climate change*. Statsvetenskapliga institutionen, Göteborgs universitet, Göteborg.

